

Öbacka BRUS

Juni 2021

Utflykt

Malins kolonilott

Mycket om djur

Inspelningsplatser Astrid Lindgrenfilmer

Sommarbär

INNEHÅLL

- 3 Facebookhumor
- 4-5 Svenskfinland Del 2: Ord och Sverigefinlandssvenskar
- 6-9 Svenskfinland Del 3: Intervju
- 10-11 Picknick
- 12-13 Klubbsjön
- 14 Barn, djur och värme
- 15-17 Sommarbär
- 18 Namn på bröllopsdagar
- 19 Igelkotten tål inte laktos
- 20-23 Malins kolonilott
- 24 Skillnad på leopard och gepard
- 25 Dövhet hos vita katter
- 26-27 Finn Fem Fel
- 28-29 Astrid Lindgrens Småland
- 30 Ångermanland i film
- 30-31 Kända Stockholmsöar
- 32-33 Violer
- 34 Facit Finn Fem Fel
- 35 Kul om djur
- 36 Café Södra sundet

Dessa personer har bidragit med material i detta nummer:

Stina Palm

Malin Stenberg

Charlotte Björk

Hör av er om ni har något ni skulle vilja ha med i tidningen eller idéer om vad vi kan skriva om.

Maila oss era idéer på:
dagligverksamhet.Papper-stygn@harnosand.se

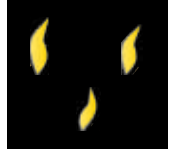
Stina

FACEBOOKHUMOR DEL 3

Vad snackar brandmännen om på rasterna?

Gamla flammor!

Tekniken går framåt.

Idag IT, igår morse.

Som dykare är man inte ledig förrän man är upptagen...

Varför kör inte tåget?

Vi väntar på ström.

Kan inte han ta nästa tåg?

Varför är vägen så dålig?

Den var ju utmärkt på kartan...

Jag ville dra en vits om en skjorta men jag stryker den.

De som går ut Textilhögskolan är mönsterelever.

GJORT AV: Charlotte Björk

Älskar vår asiatiska hämtmatrestaurangs tidsplanering!

Allt är thaimat in i minsta detalj!

SAMMANSTÄLLNING: Stina Palm

Svenskfinland del 2: Ord och Sverigefinlandssvenskar

Ord

Finländare: födda i Finland, oavsett språk.

Finnar: finskspråkiga i Finland. Av landets 310 kommuner 2020 var 261 (84%) finskspråkiga.

Finlandssvenskar: svenskspråkiga finländare, även utflyttade. 2020 var 18 av 310 kommuner tvåspråkiga med svensk majoritet, 15 var tvåspråkiga med finsk majoritet. Det finns 290 000 finlandssvenskar (och det är ofta de som kan finska som syns i medierna i Finland).

Sverigefinländare: finländare i Sverige (oavsett språk).

Sverigefinlandssvenskar: finlands-svenskar i Sverige. Cirka 25% av sverigefinländarna är sverigefinlands-svenskar.

Sverigefinnar: finskspråkiga i Sverige, minoritet sedan 1 april år 2000. Sverigefinnarnas dag började firas 2011 och sedan 2013 är det en officiell dag i svenska almanackan. Läsåret 2011/12 hade 8 372 elever i grundskolan (1%) finska som modersmål, det 6:e största minoritetsspråket i svensk grundskola.

Sverigefinlandssvenskar

Finlandssvenskarna har genom tiderna flyttat mer från Finland än finnarna. År 2000-2015 flyttade cirka 6% av alla finlandssvenskar i Finland till Sverige. Många fler än finskspråkiga som flyttade. Under 2010-talet var det många unga, framför allt från Åland och Österbotten.

Färre sverigefinlandssvenskar än sverigefinnar har också flyttat tillbaka till Finland.

Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) fanns det 2019 i Sverige 404 742 finlandsfödda eller som har minst en finlandsfödd förälder.

Sverigefinlandssvenskarna som minoritet i Sverige är omtvistat, eftersom de bara talar en språklig variant.

Trots det så har sverigefinlands-svenskarna inte haft det helt lätt. Många har blivit illa berörda över svenskarnas okunskap om dem. Det har t. ex. hänt att svenska myndigheter skickat brev och så på finska. En del har blivit tvingade att gå SFI (Svenska för invandrare). Trots att de har samma modersmål som oss.

Som svenskspråkiga har det dock, över lag, varit relativt lätt för finlands-svenskarna att komma in i det svenska samhället.

En bekant till mig är sverigefinlands-svensk bondflicka. Hon läste finska från 3:an men hade ingen tidigare kunskap och tyckte det var svårt! I Sverige hade hon lätt att få jobb, som låg- och mellanstadie lärare.

Öbackabrus

Kändisar

Anna Sjöström (f. Stenlund) – artist/
deltagare i Expedition Robinson
2002, från Närpes.

Mark Levengood (tidigare även
Kärkkäinen) – amerikansk/finlands-
svensk journalist, författare och
programledare från Helsingfors.

Stefan Ingves – riksbankschef från
Åbo.

Lillemor "Lill" Lindfors – sångerska,
komiker, skådespelare från
Helsingfors.

Stina Ekblad – skådespelare från Solf
i Korsholms kommun, 17 kilometer
söder om Vasa.

Regina Lund – skådespelerska,
sångerska från Vasa.

Svenskfinland Del 3:1

Onlineintervju med...

Min sverigefinlandssvenske 2000-talsidol

**Johan Henrik
Peter Becker**

Född: 27 mars
1971

Familj: Mamma i
Närpes, storebror
i Stockholm, frun Carola (född Szücs),
två döttrar

Känd för: Vann säsong 3 av Sveriges
första musikedokusåpa Fame Factory
2003/2004

TEXT Stina Palm

*Hade du några mindervärdeskomplex
som svenskspråkig i Finland?*

”Jag har upplevt fördomar någon gång under mina 26 år i Finland. Men inte så att man gått och tänkt på det länge.”

*Upplivede du några problem (språkligt/
kultur/fördomar) med att flytta och bo i
Sverige?*

”Upplivede ett komplex när jag flyttade till Stockholm... man insåg att dialekten uppmärksammades på ett sätt som kunde vara både positivt och negativt av vissa. Jag kom över det ganska snabbt.

Visst finns det kulturella skillnader. Var inte förberedd på allt kramande... Vi kramas typ bara på begravning i Finland.

Har också mött fördomar mot finnar, men jag har framhävt att jag är varken finne eller rikssvensk – jag är mitt-emellan – finlandssvensk eller sverigefinlandssvensk. Mitt modersmål är ju svenska!

Känner att fördomarna är betydligt mindre idag än för 20 år sedan, vilket är positivt.

Jag pratar fortfarande som jag alltid gjort och tycker att dialekter bör bevaras och uppskattas.

Du är född i Helsingfors. Som helt svenskspråkig? När lärde du dig finska?

”Jag pratade faktiskt flytande finska på ett litet barns nivå när vi bodde i Helsingfors. Jag var hos ”Puistotäti” (Parktanten) i ur och skur utomhus med andra barn i ett par år. Där lärde jag mig finska.”

När Johan var 4 år flyttade familjen 36 mil norrut, till Närpes i Österbotten som båda föräldrarna kommer från – 8 mil söder om Vasa (rakt över vattnet härifrån kan man säga). Närpes var nästan 100% svenskspråkigt då, idag knappt 79%.

”I årskurs 3 började jag läsa finska. Lärde mig under hela skolgången.”

Finlands skolsystem ser ut som vårt ungefär.

Jag har inga komplex idag, fast både frun och barnen skrattar åt mina uttryck.”

(Frun är från Skåne och har bott i Stockholm sedan april 2004, pappa från Ungerns huvustad Budapest, mamma ungersk minoritet i östra Tjeckoslovakien, nu Slovakien, barnen är födda och uppväxta i Stockholm, reds. anm.)

Frun Carola om uttrycken

Stöps (stickkontakt).

”Dra ur stöpseln”, brukar Johan säga.

”Väss din penna” brukar han säga när barnen gör läxor.

Vässta pennan säger vi. Låter kul. En vässt penna.

Batteri om element.

”Är batteriet igång?”

”Vilket batteri”, frågar vi – ”bilbatteriet eller?”

(Batteri är även ett gammalt svenskt ord för trummor, reds. anm.)

Carola om Österbotten

(lika platt som hennes Skåne)

”Jag tycker om Österbotten, känns som ett gammalt odlingslandskap med mindre fält än vi har i Skåne. Jag gillar det.

Även att jag upplever att de har en starkare koppling till sin historia än vi generellt har här i Sverige. Om man jämför med Stockholm och andra storstadsregioner åtminstone.

Likheterna är också många med det lilla samhälle jag är uppväxt i – Broby.”

(Broby ligger knappt 3 mil norr om Kristianstad och har cirka 3 500 invånare, reds. anm.)

Men åter till huvudpersonen.

Johan blev tidigt intresserad av musik.

”Mammas släkt är sångfåglar och mamma sjöng mycket för mig när jag var liten”.

Men det var inte sång som gällde från början.

Bland favoritartisterna finns Elvis, ABBA, Beatles och Queen.

Han började spela trummor vid 7 års ålder.

Trumslagare i Närpes skolmusikkår och big band under uppväxten.

Spelat i flera band.

1987-1988 första gymnasieåret i Närpes. På Johans tid fanns inga linjer/program.

1988-1989 utbytesstudent i Northfield, Minnesota, USA. Lärde sig där bl. a. spela gitarr.

1989-1991 sista gymnasieåren, sedan studenten. Utbytesåret i USA räknades inte, så han hamnade ett år efter.

Blev sångare vid 19 års ålder, mest av en slump.

1991-1992 finska armén, Kustartilleriet i Vasa. Där lärde han sig också mycket finska.

Öbackabrus

1992-1997 klasslärarutbildning för låg- och mellanstadiet vid det svenskspråkiga universitetet Åbo akademi i Vasa.

”Pedagogie magister, som det så fint heter”, påpekar Johan.

Universitetet är det enda svenskspråkiga utanför Sverige.

Sjöng under tiden i olika grupper.

Flytt till Sverige

Bott i Stockholm sedan 1997.

Flyttade för musiken, men det bidrog att storebror hade flyttat lite tidigare. Saknar småstadslivet i Närpes (knappt 9 500 invånare 2019, reds. anm.).

Johan jobbade först som lärare och har licensen, så han kan fortfarande göra det om det krisar.

2001 albumsläpp med popduon Black & Becker – Johan på sång och gitarr och Markus Black från Vasa på keyboard. Jag fick skriva det ”trots det fäniga namnet”.

Låtskrivare på skivbolag. Johan har skrivit låtar till Charlotte Nilsson/Perrelli (Game Over You Win, 2001) och Peter Jöback (Sinner, 2002).

Är sedan 2003 egenföretagare och har sedan dess skrivit åt bl. a. A-Teens (Have a Little Faith in Me, 2003) och H.E.A.T. med Idolvinnaren 2009 Erik Grönwall (Eye of the Storm, 2017)

Coachade också Erik om låtval från den givna listan varje vecka i Idol.

Även om det är mest pop Johan skriver klappar hans musikaliska hjärta mest i takt med hårdrock.

”Jag är ju hårdrockare i grund och botten men jag överför mina kunskaper från hårdrocken på pop.

Ingenting sitter så hårt som det man lyssnade på när man var som mest mottaglig i tonåren.”

FAME FACTORY

Förkortning FF

Sveriges första musikedukationsprogram, en artistskola från Skara på TV3.

Johan skrev ”Dancing on a Tuesday” som Magnus Bäcklund, vinnare av säsong 1 hösten 2002 framförde tidigare i tävlingen.

Skrev ”Låt hela världen se på” (After the End of the World) som Peter Simson framförde i säsong 2 våren 2003.

Johan blev själv känd för 18 år sedan, i säsong 3 som gick september 2003 till april 2004.

Han kom till skolan väl förberedd. Näst äldst (äldsta killen) och som sagt med några års erfarenhet av låtskrivande, därmed med en stor låtkatalog. Som hyllades av veckofinalernas jurymedlemmar och skolpersonalen.

Första skolveckan, när Johans klass 2 hade livevecka, blev han utvald att få sjunga för Kungaparet på Lidingö i Stockholm, FF-programledaren Sofia Wistam presenterade.

Öbackabrus

Hur var det för killen som bara 6 år tidigare flyttat till Stockholm från republiken Finland att inleda en spelning med Kungaparet i publiken?

”Det var väldigt trevligt.”

Låten, ”As Long As We're Together”, var också den han tävlade med i sin första veckofinal.

Men åter till den stora låtkatalogen.

Johan om Black & Beckeralbumet:

”Det var ju från det albumet jag framförde allt på FF”.

Så medan andra slet för att leta och skriva låtar hade han kunnat ta det ganska lugnt med den biten, men valde istället att låna ut låtar samt hjälpa till att skriva och arrangera. Vilket belönades, han blev säsongens första ”Veckans elev” för just detta och fick de första extrapoängen att lägga till de han kämpade sig till i veckofinalerna.

Bl. a. lånade han ut ”Made for You” till Carola och körade.

Under vårterminen framförde även hon många egna låtar.

Sin första veckofinaleseger, med full pott, tog Johan på andra försöket, med ”Odd Little Things”.

Efter vinst i veckofinal under vårterminen med ”Let Me Love You” blev den Johans debut-singel. ”As Long As We're Together” låg 4 veckor på Svensktoppen över årsskiftet 03/04, i mitten som bäst.

Sandra Dahlberg tävlade med flera låtar som de skrivit ihop.

Senare hjälpte han henne med låtar till ett album.

Johan kommenterade en gång att det var jättemånga i Finland som följde FF. Men programledarna hade inte så bra koll på den finlandssvenska delen av sändningsområdet.

Melodifestivalen 2004, under FF:s vårtermin, som låtskrivare med Sandra i ”Här stannar jag kvar”, körade även och spelade gitarr i bidraget. Gick till final.

FF sjöng nationalsånger vid en hockeyturnering, Johan sjöng den finska. Men det visades, vad jag minns, inte på tv.

Johan skrev Sveriges hockey-VM-låt 2004 med Karl Martindahl i samma FF-klass. Carola och Maja Gullstrand var med i videon. Mästerskapet gick precis efter FF, så killarna kunde vara på plats.

Efter både toppar och dalar lyckades Johan vinna FF knappt, på tittarröster mot Karl.

Carola, envis som få, blev bästa tjej.

Var Bert Karlsson (skivbolagsdirektören som startade FF) verkligen som han framställdes i tv?

(Det var inte det skivbolaget Johan jobbade åt innan)

Johan: ”Ja Bert var exakt som han framställdes!”

Sommaren, picknickens högtid!

En checklista, vad kan behövas

GJORT AV: Malin Stenberg

En filt, ett sittunderlag eller liknande att sitta på
Färdig sallad, något att grilla eller annat gott att äta

Kaffe, vatten eller annan dricka

Något sött att fika

Bestick och något att äta på

Mugg eller kåsa

Servetter eller toa-/hushållspapper

En soppåse att slänga skräp i

Kläder efter väder

Plåster, sårtvätt

En yxa eller fickkniv

Kikare, kamera och fulladdad mobiltelefon

Ved eller leta torr ved på marken i naturen

Vatten att släcka brasan eller grillen med

Fixa fiskekort om det är det som gäller där

Tänk på att: Packa ryggsäcken/korgen efter väder och i vilken typ av miljö picknicken ska hållas.

Om det ska grillas, håll er till anvisade grillplatser.

Ej bryta grenar från friska träd.

Inte skräpa ner i naturen, ta med dig skräpet därifrån om det inte finns en soptunna i närheten.

Det finns inget dåligt väder, bara dåliga kläder.

Vad kan man göra på picknicken?

Klubbsjön, en pärla bredvid Smitingen

Klubbsjön ligger i naturreservatet Smitingen, den har en area på 0,114 kvadratkilometer och ligger 4,7 meter över havet. Det är en av Sveriges mest havsnära insjöar som bjuder på underbart vacker natur, fina grillplatser och sköna badklippor.

Stigen från havsbadet och fram till sjön är anpassad så man kan ta sig ända fram med rullstol och rollator, där finns det en särskilt anpassad grillplats. Det finns också en väl upptrampad promenadstig runt hela Klubbsjön. I området finns även grottor och natursköna miljöer.

TEXT och FOTO: Malin Stenberg

KÄLLA: harnosand.se, smitingen.se, Wikipedia

”För mig som verkligen gillar att vara i naturen är Klubbsjön och naturreservatet en underbar plats. Jag gillar att det finns vackra och spännande saker i naturen att titta på vilken årstid det än är, gillar också att det finns flera olika sittplatser runt sjön.”

Barn, djur och värme – tänk efter före

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: skk.se

Var rädd om det käraste du har – tänk efter före!

Temperaturökning i bil 10 juni 2014

En analog bastutermometer i bilen, två digitala stektermometrar – en i bilen och en utanför. Rutorna var stängda.

<i>Kl.</i>	<i>I bilen</i>	<i>Ute</i>
<i>09.00</i>	<i>24/- °</i>	<i>21°, sol, molnfritt</i>
<i>10.00</i>	<i>39/24°</i>	<i>20°, sol, molnfritt</i>
<i>11.00</i>	<i>41/39°</i>	<i>21°, lätt molnighet</i>
<i>12.00</i>	<i>42/40°</i>	<i>23°, lätt molnighet</i>
<i>13.00</i>	<i>44/44°</i>	<i>24°, lätt molnighet</i>
<i>14.00</i>	<i>45/52°</i>	<i>24°, lätt molnighet</i>
<i>15.00</i>	<i>44/48°</i>	<i>24°, lätt molnighet</i>
<i>16.00</i>	<i>44/52°</i>	<i>24°, lätt molnighet</i>
<i>16.45</i>	<i>48/55°</i>	<i>24°, lätt molnighet</i>

Om du kommer till en bil där ett barn eller djur är i fara:

1. Känn om bildörren är öppen.
2. Ring polisen (112 i akut läge, annars 114 14).
3. Notera registreringsnumret.
4. Notera när du kom dit och när du lade märke till vad.
5. Notera hur/om barnet eller djuret får svalka och syre.
6. I nödfall krossa rutan (nödbestämmelsen i 24 kap 4 § Brottsbalken).

Du måste vara beredd att identifiera dig för polis och bilägare.

Öbackabrus

Hallon

Hallon växer vilt i nästan hela Sverige och har odlats här sedan 1500-talet. De kallas också fallbär, vilket kan anspela på att de växer bra på hyggen där träden fällt för svedjebruk (ett skogsområde bränns för att tillfälligt användas för sädesodling och bete när man skiftar odlingsmarker olika säsonger för att få så bra jord som möjligt). Hallonfall är också ett ställe med mycket hallon. Hallon är svåra att bevara under lång tid utan socker.

Det finns även gula hallon, som smakar ungefär som röda.

Björnbär

Björnbär eller björnhallon växer vilt främst i södra Sveriges kusttrakter, från Bohuslän till Uppland, men de finns också längre norrut. Det finns drygt 30 olika arter. En del är små och runda medan andra är flera centimeter långa.

Blåhallon

Blåhallon är vanliga i Skåne och på Gotland, men finns i de andra kusttrakterna upp till Mälardalen (sydvästra Uppland, sydöstra Västmanland och norra Södermanland). De växer ofta i snår och vid stränder och är vanligare på kalkrika marker. Idag är det framför allt Gotland vi förknippar med bäret, salmbär som det heter där. Sylt, marmelad och andra produkter av salmbär har blivit som ett gotländskt varumärke. Det finns även lokala ”polkagrisar” med salmbärssmak.

Sommarbär

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: Wikipedia

Röda och gula hallon

Björnbär

Blåhallon/salmbär

Öbackabrus

Smultron

eller skogssmultron (*Fragaria vesca* L.), är inte en variant av jordgubb, snarare tvärtom. Smultron är ett eget släkte.

Plantan är 5–20 cm hög och har bakåtriktade foderblad. Båret lossnar lätt.

Båret är en skenfrukt. Frukterna är de gula långsmala prickarna; små nötter, som kan vara över 1 000 på ett enda bär.

Det finns 18 underarter

T. ex. odlade vars mogna bär inte är röda, utan gröna, vita eller gula. De vita är fria från allergiframkallande färgämnen.

På skogssmultron är den yttersta tanden på bladet längre än grann-tänderna, på backsmultron kortare än grann-tänderna.

Backsmultron sitter ganska fast på stjälken. Dess foderblad sluter sig tätt omkring frukten.

Växtplatser

Smultron växer naturligt över hela norra halvklotet. I Sverige finns arten överallt utom i norra Norrlands inland.

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: Mitt Kök på expressen.se, Wikipedia, www2.linnaeus.uu.se, slu.se, saob.se, bottnafjorden.se

Öbackabrus

Jordgubbe

Botaniskt sett inte ett bär utan en skenfrukt. De små kärnorna utanpå jordgubbarna är små nötter. Själva plantan tillhör familjen rosväxter. Bäret är en korsning inom smultron-släktet (därför det kanske lite udda valet att sätta smultron först).

På latin heter den *F. ×ananassa* och kallades ananassmultron när den introducerades i Sverige under senare delen av 1700-talet.

Namnet jordgubbe kom till i svenska språket 1841. "Gubbe" är från början dialektalt och betyder liten klump.

Att svenska jordgubbar smakar mera än vissa utländska beror på att andra odlas i klimat som inte är optimalt för jordgubben.

Ananassgubbe

Apropå att jordgubbar förut kallades ananassmultron... det finns faktiskt en jordgubbsart som heter ananassgubbe. Vit med röda kärnor och syrligare, mindre än jordgubbar brukar vara. De är svåra att rensa, för bären är mycket mjukare än vanliga jordgubbar men bladen och stjälken sitter lika hårt om inte hårdare.

Smulgubbe

Smulgubbe (*Fragaria ×vescana*), ibland kallat "smulbär", är en korsning mellan smultron (*F. vesca*) och jordgubbe inom familjen rosväxter.

Bären är stora som jordgubbar men smakar som smultron.

Egentligen går det inte att korsa smultron med jordgubbar och få ett resultat som ger bär. De här är gjorda på "konstgjord" väg av forskare på Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU.

De första sorterna som tagits är inte lämpliga för odling för försäljning, bären är för mjuka för att klara packning och transport.

Öbackabrus

Namn på bröllopsdagar

1 år: Bomullsbröllop	20 år: Porslinsbröllop
2 år: Pappersbröllop	25 år: Silverbröllop
3 år: Läderbröllop	30 år: Pärlbröllop
4 år: Blomsterbröllop	35 år: Korallbröllop
5 år: Träbröllop	40 år: Rubinbröllop
6 år: Sockerbröllop	45 år: Safirbröllop
7 år: Ullbröllop	50 år: Guldbryllop
8 år: Bronsbröllop	55 år: Smaragdbryllop
9 år: Pilbröllop	60 år: Diamantbröllop
10 år: Tennbröllop	65 år: Krondiamantbröllop
11 år: Stålbröllop	70 år: Järnbröllop
12 år: Silkesbröllop	75 år: Atombröllop
15 år: Kristallbröllop	80 år: Platinabryllop

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: interflora.se

Öbackabrus

Igelkotten tål inte laktos

Igelkotten dricker mjölk
om den får chansen,
men tål inte laktos.

Igelkotten behöver inte matas,
den hittar mat själv.

Sätt gärna ut vatten,
särskilt om det är varmt
och torrt. Men inte mjölk!

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: land.se

Malins kolonilott från

1 - Försår du hemma eller direkt där växten ska växa?

* Eftersom jag har så dåligt med fönster hemma så gör jag både och.

2 - Har du bara fleråriga växter eller har du ettåriga också?

* Nä, jag har ettåriga växter också som t.ex. Ringblomma och blåklint

3 - Hur stor är din lott?

* Den är 100 kvadratmeter

4 - Hur många växter växer på din lott?

* Oj! Många olika är det

5 - Får du ha dina växter och grejer ifred?

* Ja, oftast

6 - Odlar du något du kan äta?

* Ja, Potatis, morötter, squash, svarta vinbär, krusbär och jordgubbar

7 - Vilken är din favoritväxt?

* Underbart doftande rosor

8 - Ca hur många timmar i veckan är du på lotten under året?

* Vår och höst 3 timmar i snitt i veckan. På sommaren 1-6 timmar om dagen.

9 - Har ni på området utbyte av växter, tips mellan varandra?

* Ja, ibland

Frågorna är ställda av Catarina och Martin på Papper och Stygn. Övrig text och foto: Malin Stenberg

Foton på denna sida är från 2017

I maj 2017 fick jag tillgång till en odlingslott. Då var det bara en tjock gräsmatta så vi fick hjälp att fräsa upp den med en jordfräs. Vi lade ut svart markduk för att kväva resterande ogräs. Mellan allt hårt arbete med tunga lyft planerade jag rabatterna, hur bodarna skulle se ut och var jag tyckte att sittplatsen med stenplattor skulle vara. De första två åren delade jag lotten med min mamma som sedan fick en egen. Vi delar fortfarande på bodarna och arbetsredskapen.

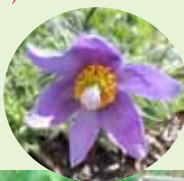

början 2017 till 2020

Säsongen 2018 blev bodarna målade utvändigt, knutbrädor och dörrar målades i en grå färg. Blommor, jordgubbsplantor och bärbuskar började växa på sig. De började blomma och ge bär så många fjärilar och humlor besökte lotten.

Jordgubben på denna sida är den första jag skördade.

Fotona på den här sidan är från 2018

Fotona på den här sidan är från 2019

Detta år 2019, målades insidan på den ena stugan i vitt. Tulpanlökar sattes på

att blomma våren 2019. Det odlades potatis för första gången och sorten *Amandine* planterades i maj, sådde då också lila morötter och odlarglädjen var stor när de skördades i september. Det var ett bra odlingsår med vackra blommor och mycket jordgubbar, vinbär och krusbär.

Fotona på den här sidan är från 2020

Våren och försommaren 2020 blev det mycket tid på lotten eftersom Daglig verksamhet var stängd på grund av Corona. I maj sattes två potatissorter i jorden och det var *Amandine* (vitt skal) och *Cherri* (hjärtformad på denna sida), en sort med ceriserött skal. Ringkrage, pionvallmo och avlånga rädisor såddes för första gången. I mitten av oktober 2019 planterades vitlöksklyftor precis innan första frosten. Detta år blommade det otroligt vackert igen. En solros drog iväg på höjden och blev ca 2 m och 40 cm. Det blev ett riktigt bra år med mycket potatis, morötter och bär.

Öbackabrus

PÄLS

Hur man ser skillnad på en gepard och en leopard

Geparder är beige-vita och har små svarta prickar.

Leoparder är gul-vita och har svarta streckade ringar med orange färg i.

Medfödd dövhet hos vita katter

Det finns vissa katter som föds döva, på ena örat eller båda.

Medfödd dövhet drabbar framförallt katter med lång vit päls, har de även två blå ögon är risken minst 3-5 gånger större.

Genen som är ansvarig för den vita pälsen, dövheten och de blåa ögonen påverkas av andra gener samt av miljön, därför är inte alla vita katter döva.

Hos katter med annan pälsfärg är dövhet mycket ovanligt.

Om de döva katterna föddes i vilt tillstånd så skulle de inte leva länge då anlagen förutom att det ger dövhet även för med sig känslighet för starkt ljus på grund av de båda blåa ögonen. De har svårt att se i dålig belysning

Katter med medfödd dövhet ska man inte använda i avel, därför testas man om katter med vit päls är döva innan.

Hjälp din döva katt

Döva katter blir lättare skrämda.

Försök göra katten uppmärksam på att du närmar dig. Se till att den ser dig komma. Eller klappa händerna/stampa i golvet, katter känner vibrationer. Eller slå av och på lyset då du kommer in i ett rum för att signalera att du kommer.

Lär din katt ”teckenspråk”. Katter är smarta och det finns inget hinder till att du lär din äldre katt olika tecken, t. ex.; mat, mys i soffan etc.

Kommunicera även med din döva katt genom beröring.

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: veterinärbutiken.se

Finn Fem Fel

GJORT AV: Charlotte Björk

Öbackabrus

Facit på s. 34

Öbackabrus

Astrid Lindgrens Småland

Här är två sagor som även är filmade i Astrid Lindgrens hembygd i norra Småland.

Emil i Lönnebergas gård Katthult ligger faktiskt inte i *Lönneberga* i Hultsfreds kommun – utan utomhus-scenerna är inspelade i byn *Gibberyd* i Vimmerby kommun (båda i Kalmar län) 1 mil norr om Mariannelund och 2,5 mil västnordväst om Vimmerby. Gårdsnamnet är lånat från byn sydost om Gibberyd, men sedan 1980 har filminspelningsgården från 1971–73 hetat så på kartor och det är sedan tidigt 2000-tal adressen. Där finns bostadshuset, drängstugan, snickerboa och flera andra hus från filmerna.

I filmerna kunde lilla Ida se till *Mariannelund* från flaggstängens topp.

Orten ligger 1 mil söder om Gibberyd, i Eksjö kommun i Jönköpings län. Många av de cirka 2000 ortsborna spelar med i filmerna. Folkhögskolan var centrum för inspelningarna. Där bodde och jobbade filmteamet alla tre gångerna och i aulan byggde man upp Katthults kök. Inomhus-scenerna i Katthult spelades annars in i studio i Mariannelund, eftersom gården var bebodd under inspelningen. Med uppförstorade foton av utsikten från Gibberyd skapade man den rätta känslan.

Doktors mottagning i Mariannelund spelades in där.

Interiören i snickerboa byggdes upp i en gammal verkstad som fortfarande står kvar mitt i Mariannelund. Även ladan där fattighjonen bodde finns där.

Ca 2,5 mil ostsydost om Katthult ligger Vimmerby. Där var familjen på marknad samt hälsade på Fru Petrell.

Öbackabrus

FOTO: Manuela Hoffmann
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>

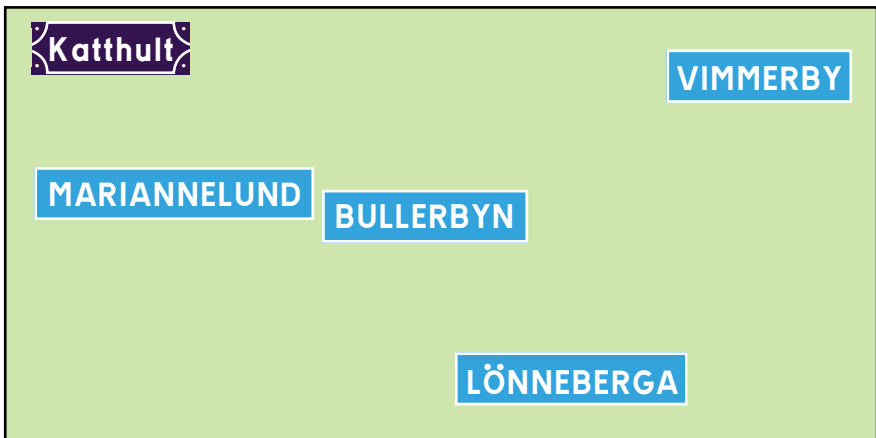
Till skillnad från ”**Alla vi barn i Bullerbyn**” från 1960 är andra omgången, från 1986, inspelad i Småland. Närmare bestämt Sevedstorp 1,5 mil sydväst om Vimmerby – i Vimmerby kommun (f d Sevede härad).

Astrid Lindgrens pappa Samuel August växte upp i Mellangården och ägde en tid några av gårdarna i Sevedstorp. I böckerna skildrar hon sin egen barndom under 1920-talet. När man skulle göra en nyinspelning av filmerna kunde man inte hitta en bättre plats.

De flesta inomhusscenerna är inte inspelade i gårdarna i Sevedstorp, de som ägde husen bodde kvar.

Skolan är Tvetas skola i Mörlunda socken i Hultsfreds kommun.

Handlingen i filmerna är Astrids barndom under 1920-talet.

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: Wikipedia, astridsbullerbyn.se, katthult.se, expressen.se, vt.se, eniro.se, Tidningen Land, fdbarnskadisar.blog.se, blogg.oppetarkiv.se

Ångermanland i Astrid Lindgrenfilm

Bergsskrevan som rövarna i Ronja Rövardotter rider genom är Slättdalsskrevan mitt i Skuleskogens nationalpark nära Skuleberget. Man kommer enklast dit genom Skuleskogens södra entré.

Skrevan är cirka 200 meter lång, 30 meter djup och 7 meter bred. Berget är röd nordingrån-granit.

Bildande

För 1200 miljoner år sedan trängde magma, kallat lava när det kommer upp, från jordens inre och stelnade till magmatisk bergart. Då samlades en massa skräp i skrevan. Flera istider samt hav- och landhöjningar har hjälpt till att rensa ur den.

Kända Stockholmsöar

Stora och lilla Saltkråkan är kobbar (små låga rundade, nästan kala, öar av berg) längst ut i norra skärgården, men bara namnet kopplar dem till Astrid Lindgrens TV-serie och filmer från 1960-talet.

De mesta spelades in på *Norröra*, cirka 2 mil sydost om Norrtälje och sydväst om Kapellskär – i Norrtälje kommun.

Ön valdes ut av ett filmteam som med helikopter sökte efter öar som passade manus.

Där finns Saltkråkans brygga och Snickargården (där även inomhus-scener från andra hus är inspelade).

Numera bor några få familjer på Norröra året runt.

På grannön *Söderöra* spelades många av seriens vinterscener in.

Både Torsten Lilliecrona (Melker) och Eva Stiberg (Märta) hade sina sommarhus på ön.

Idag bor ett tjugotal personer på Söderöra året runt.

Sedan april 2006 går turer till öarna varje dag året runt, på sommaren flera och då även från Stockholm och Norrtälje. En del är guideade.

Snickargården är privatägd, av en Sjöblom (lika som i serien, men om de har någon koppling är oklart). Visningar hålls varje söndag på sommaren.

Öbackabrus

Snickargårdens vita dörr på tv är utbytt och ett träd på tomten är borttaget. I övrigt är det sig precis likt från Saltkråkan.

Här stod Tjorven och tog emot när familjen Melkersson kom till Saltkråkan första gången.

Fiversätraön (ibland med 2 t) är 2 kilometer lång och ligger i Haninge kommun. Ön har en yta på 75 hektar. Tidigare tillhörde den byn Fiversätra på närliggande Ornö och användes då till bete. I början av 1800-talet byggdes ett torp på ön. 1959 styckades den av för fritidshusbygge och är numera tätbebyggd med totalt 104 fritidshus, förutom det gamla torpet som ännu står kvar.

Huset där Stina och morfar bor i barnböckerna av Lena Anderson (t. ex. *Stina och Stortrutten*, en av mina favoriter bland barnböcker) finns också här, men på bilderna är huset flyttat.

Som det brukar stå i dagstidningar: Sjömacken på bilden har ingenting med artikeln att göra.

Stråholmen i Lasse Åbergs film *SOS – en segelsällskapsresa* är Fiversätraön. Sjömacken byggdes upp för filmen.

Vikingsamhället *Birka* ligger på Björkö i Mälaren i Ekerö kommun. Det var boplatz från slutet av 700-talet till slutet av 900-talet. Den brukar kallas för "Sveriges första stad", vilket inte riktigt stämmer. Birka var främst en viktig handelsplats. Birka är ett av Unescos världsarv.

Birka. FOTO: Jan Norrman / Riksantikvarieämbetet

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: Wikipedia, svt.se, norrteljetidning.se, fdbarnskadisar.blogg.se, Tidningen Land, Google Earth

Öbackabrus

Viol, fröjd för både ögat och munnen

Det finns 400-500 violarter i världen. Släktet kommer framför allt från norra halvklotet men också från bergskedjan Anderna i Sydamerika.

Pensées (*Viola x wittrockiana*) är korsningar av olika violer. De är släkt med den vilda styvmorsviolen och har korsats fram i mängder av olika sorter sedan mitten av 1800-talet. Det latinska namnet kommer från botanikprofessorn Veit Brecher Wittrock som studerade violer i Bergianska trädgården. Pensé är franska och betyder 'tanke' och tittar man närmare på en penséblomma ser den nästan ut som ett ansikte.

Violer växer ofta i fuktiga och halvskuggiga lägen. De flesta är fleråriga örter, men det finns också ettåriga och små buskar. De håller sig längre

om man nyper bort vissna blommor och frökapslar så att blomman inte ägnar all kraft åt att försöka föröka sig.

Parmaviol doftar ljuvligt och är odlad som snittblomma i Italien och Frankrike. Den anses dofta bäst av alla violer.

Luktviolens hjärtformade blad är fulla av A- och D-vitamin. De har en lätt syrlig smak som passar bra i sallad och te.

De småblommiga violerna är tåligast. De klarar värme bättre och håller sig finare mycket längre än de med stora blommor.

Fjärilsviolens blommor har lysande rödvioletta fräknar och ett litet lysande grönt öga i mitten. Bladen är lite ludna på undersidan, därför är ett av blommans namn Woolly Blue Violet på engelska – Ullig blå viol.

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: skonahem.com

FOTO: S. 32 Stina Palm,
s. 33 Malin Stenberg

Pensé som mamma satte i kruka på bron ett år, året efter hade den spridit sig ner på backen några meter under.

Öbackabrus

Violer i godis och bakverk

Violsmaken i godis och bakverk kom från början från sirap av socker och stötta kronblad av luktviole. I dag kommer smaken ofta från violrot som doftar som viol, men är rötter från en iris.

På min konfirmationstårta hade vi kanderade violer, som smakade precis som violgodis.

Vi köpte, men man kan kandra violer (och andra blommor, se Sveriges Radiolänken) själv.

Du behöver:

2-3 äggvitor
en skål med fint strösocker
en ren pensel
rena blomblad

Vispa upp äggvitorna lätt med en gaffel.

Skölj och separera blombladen.

Vill du kandra hela blomman eller knoppen, behåll en bit av stjälken så blir det enklare att hålla i den. Låt torka på en handduk.

Förbered en plåt med bakplåtspapper att lägga bladen på och värm ugnen till ca 50 grader. Använd gärna ett bakplåtspapper att ha som bordsskydd när du penslar blombladen, då det lätt blir kladdigt med äggvita och socker.

Pensla bladen noga. Det är viktigt att äggvitan täcker överallt, annars blir bladen/blomman brun och ful där man missat. Strö över eller doppa bladen i sockret. Lägg bladen ett och

ett på plåten. Ställ in den i mitten av ugnen i ett par timmar med luckan lite på glänt.

Stäng sedan av ugnen och låt gärna bladen ligga kvar under natten. Förvara blommorna i tät glasburk med bakplåtspapper emellan lagren. Bladen sig är fina i cirka en månad.

Vår landskapsblomma

Styvmorsviol

Styvmorsviolen får starkare färgade och mer sammetslika kronblad när den växer på näringsrik mark.

Avkok av torkade blad från Styvmorsviol kan användas till rengöring av smutsig och finmig hy.

Öbackabrus

Facit Finn Fem Fel

Öbackabrus

Kul om djur

Vad heter tigers mormor?

- Morr-morr

Vem går sämst i djungeln?

- Gorilla

Vilken fågel är snabbast?

- Örnörnörn

Vem ser bäst på savannen?

- Zebra

TEXT: Stina Palm

FOTO: Gusjer, zoofanatic, James Gaither

PAPPER OCH STYGN

Café Södra Sundet, sjukhuset

I det befintliga caféet vid norra entrén

FOTO: Stina Palm

Härnösands
kommun